

dr hab. Ireneusz Cichy, prof. AWF Wrocław
Katedra Społecznych Podstaw Kultury Fizycznej
Akademii Wychowania Fizycznego
im. Polskich Olimpijczyków we Wrocławiu

Wrocław, 17.01.2026

Recenzja rozprawy doktorskiej

**mgr. Mateusza Ludwiczaka zatytułowanej „Rozwój kompetencji moralnych
z wykorzystaniem pedagogiki nielinarnej w wychowaniu fizycznym”**

Promotorką pracy jest dr hab. Małgorzata Bronikowska, prof. AWF

Podstawę sporządzenia niniejszej recenzji stanowi Uchwała nr 571/VI/2025 z 17 czerwca 2025 r. o wyborze recenzentów pracy doktorskiej mgr. Mateusza Ludwiczaka sygnowana przez Przewodniczącego Rady Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu prof. dr. hab. Jana Celichowskiego. Recenzja rozprawy doktorskiej została przygotowana w sposób szczegółowy z uwzględnieniem warunków określonych w art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz. U. 2024 poz. 1571 z późn. zm.).

Pragnę złożyć podziękowania Radzie Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu za możliwość opracowania recenzji niniejszej rozprawy doktorskiej.

Przygotowana recenzja obejmuje ocenę formalną i merytoryczną dysertacji, a także zawiera podsumowanie i konkluzje końcowe. W przypadku rozpraw doktorskich, które zostały sporządzone w formie cyklu powiązanych tematycznie publikacji, zadaniem recenzenta nie jest ponowne opiniowanie poszczególnych prac wchodzących w skład cyklu, ponieważ zadanie to wykonali recenzenci wyznaczeni przez redaktorów czasopism. Zatem dokonam jedynie oceny spójności tematycznej zaprezentowanego cyklu składającego się z dwóch publikacji Doktoranta oraz zweryfikuję, w jakim stopniu założone cele zostały osiągnięte i jaki wkład praca doktorska wnosi w rozwój nauki.

Problematyka, którą zajął się Doktorant, jest bardzo ważna nie tylko z punktu widzenia edukacji szkolnej, ale przede wszystkim w odniesieniu do codziennego, całonocnego funkcjonowania człowieka. Mimo że wiedza na temat kompetencji moralnych jest dość obszerna, to zarówno rodzice, jak i często nauczyciele nie poświęcają zbyt wiele czasu na ich kształtowanie, co w efekcie prowadzi do kryzysu

zdrowia społecznego, a także psychicznego. Rozwój moralny człowieka jest procesem całościowym, a efekty pracy rodziców i pedagogów ujawniają się z reguły dopiero po jakimś czasie. Nie są natychmiastowe. Stąd podjęte przez mgr. Mateusza Ludwiczaka badania eksperymentalne, wyjątkowo trudne, bo realizowane w warunkach naturalnych, i stosunkowo długie z uwagi na ich organizację, stanowią istotny wkład w rozwój wiedzy pedagogicznej z zakresu kompetencji moralnych, w oczywisty sposób łącząc wymiar teoretyczny z praktycznymi implikacjami w edukacji szkolnej.

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska została sporządzona zgodnie z wymogami formalnymi i stanowi cykl powiązanych tematycznie publikacji o wspólnym tytule „Rozwój kompetencji moralnych z wykorzystaniem pedagogiki nielinearnej w wychowaniu fizycznym”. Na cykl składają się dwie opublikowane w recenzowanych czasopismach o zasięgu międzynarodowym prace, w których Doktorant jest pierwszym i wiodącym autorem. Łączna wartość punktowa obu publikacji wynosi 180 pkt MNiSW, a sumaryczny wskaźnik oddziaływania (IF) to 5,0.

W skład cyklu wchodzi następujące publikacje:

1. Ludwiczak M., Parry J., Bronikowska M. (2024) Improving moral competence in adolescents through non-linear pedagogy in the context of physical education and sport. *The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 64(6), 599–608, <https://doi.org/10.23736/S0022-4707.23.15695-7>.
2. Ludwiczak M., Bronikowska M. (2024) Impact of goal orientation on moral competence development in youth. *Scientific Reports*, 14(1), 23578, <https://doi.org/10.1038/s41598-024-74697-7>.

Odnosząc się do liczby prac w cyklu, uważam, że jest ona wystarczająca, ponieważ, co warto docenić, Doktorant zrealizował dwa skomplikowane i czasochłonne badania, z których powstały dwa teksty oryginalne uwzględniające analizę wszystkich zmiennych zależnych, które podlegały weryfikacji w ramach interwencji.

Tekst przekazanej do recenzji rozprawy zachowuje tradycyjną konstrukcję i obejmuje 71 stron. Całość składa się z części właściwej – autoreferatu, oraz materiałów uzupełniających w postaci spisu treści, niezbędnych informacji o Doktorancie, wykazu skrótów oraz wykazu zamieszczonych na końcu dysertacji załączników. Informacje o działalności naukowej Doktoranta zostały zawarte także na stronie 39. Autoreferat składa się ze streszczeń w języku polskim i angielskim, Wstępu,

sześciu rozdziałów (2-7): „Cele i hipotezy”, „Spis publikacji wchodzących w skład cyklu”, „Materiał i metody badawcze”, „Wyniki”, „Dyskusja”, „Wnioski”, oraz „Piśmiennictwo”. Każdy rozdział został opracowany poprawnie, dzięki czemu można uznać, że rozprawa doktorska spełnia formalne wymagania. Jedyna uwaga dotyczy umiejscowienia „Spisu publikacji wchodzących w skład cyklu”, który w mojej opinii powinien znaleźć się jeszcze przed Wstępem, tak aby nie zakłócał czytelnikowi skupienia się na analizie tekstu właściwego.

Tytuł został sformułowany prawidłowo, jednoznacznie nawiązuje do treści rozprawy i konweniuje z wykorzystanymi w cyklu publikacjami. Z obowiązku recenzenta zasugeruję jednak uwzględnienie w tytule podmiotu oddziaływania naukowego, jakim w tym przypadku jest grupa uczniów szkół ponadpodstawowych. Przykładowo: „Rozwój kompetencji moralnych z wykorzystaniem pedagogiki nielinearnej u uczniów szkół ponadpodstawowych”.

We wstępie autoreferatu Doktorant na podstawie szczegółowego przeglądu dostępnego piśmiennictwa wprowadza czytelnika w podjętą w pracy tematykę. Autor wykorzystał tu fundamentalne pozycje z literatury przedmiotu z zakresu kompetencji moralnych. Większość cytowanych publikacji powstała w drugiej połowie XX wieku, ale są też opracowania najnowsze, co świadczy o dobrym przygotowaniu Autora i gruntownym poznaniu omawianego zagadnienia, które jak zaznaczono, nie jest dość często podejmowane jako problem badawczy w środowisku szkolnym.

W kolejnym rozdziale zaprezentowane zostały cele podjętych badań. Pierwszy dotyczy analizy zmian w poziomie kompetencji moralnych w wyniku zastosowania interwencji pedagogicznej opartej na autorskim programie nauczania z wykorzystaniem założeń pedagogiki nielinearnej. Drugi odnosi się do związku poziomu orientacji zadaniowej i ego ze zmianami w zakresie kompetencji moralnych wywołanymi pod wpływem interwencji pedagogicznej. Doktorant przedstawi 5 szczegółowych hipotez, rezygnując z pytań badawczych, choć w ostatnim akapicie wstępu odwołuje się do nich.

Kolejny rozdział autoreferatu zawiera spis publikacji, które składają się na monotematyczny cykl.

Dalszą część autoreferatu stanowi rozdział „Materiał i metody badawcze”, w którym Autor opisuje procedurę doboru grup do realizacji badań. O ile w przypadku publikacji nr 1 jest ona bardzo dokładnie przedstawiona w formie schematu graficznego, to w publikacji nr 2 opis ten nie jest już tak precyzyjny i czytelnik może mieć

wątpliwości, jak wykorzystać procedurę doboru badanych do stworzenia wiernej repliki badań. Uważam, że zamieszczenie tego typu schematów w autoreferacie pomogłoby precyzyjnie wyjaśnić sposób kwalifikowania respondentów do badań i pozwoliło uniknąć długich opisów. W tym miejscu nasuwają się pewne pytania dotyczące materiału badawczego: Uczniowie z jakiego typu szkół ponadpodstawowych brali udział w badaniach? Jakimi kryteriami kierowano się, dokonując wyboru szkół?

W tym samym rozdziale opisano także zastosowane w badaniach wystandaryzowane narzędzia badawcze: Test Kompetencji Moralnych i Kwestionariusz Skali Orientacji Zadaniowej i Ego w Sporcie. Autor, poszukując narzędzi badawczych, przeprowadził analizę literatury i dokonał wyboru, jak sam zaznacza – z pewnymi ograniczeniami, który był podyktowany przyjętymi w pracy celami badań.

W następnej kolejności Doktorant opisuje przebieg eksperymentu pedagogicznego na podstawie zaplanowanych interwencji z wykorzystaniem założeń pedagogiki nielinearnej. Opis stanowi szczegółową całość podjętych działań, w której zostały przedstawione podjęte w obu interwencjach, złożone i wymagające dużego przygotowania, działania. Badania były realizowane w bardzo trudnym okresie, związanym z kolejnymi falami trwającej w naszym kraju pandemii COVID-19, stąd etap przeprowadzenia przedmiotowych badań, tak wymagających organizacyjnie, oceniam wyjątkowo wysoko. Należy jednak w tym miejscu postawić dwa pytań, które z pewnością pozwolą wnieść dodatkową wartość do omawianego materiału. Pierwsze jest związane z doбором nauczycieli do realizacji zajęć w grupach eksperymentalnych: Czy zastosowano tu specjalne kryteria, np. staż pracy w zawodzie nauczyciela czy stopień awansu zawodowego? W przypadku kształtowania kompetencji moralnych doświadczenie, nie tylko zawodowe, ale także życiowe, może mieć istotny wpływ na zachowanie nauczyciela podczas zajęć w grupach interwencyjnych. Drugie pytanie dotyczy wprowadzonego czynnika eksperymentalnego: Jaką tematykę realizował nauczyciel w grupach eksperymentalnych na 3 (publikacja nr 1) oraz 2 i 3 lekcji wychowania fizycznego (publikacja nr 2), poza realizacją zajęć w ramach interwencji, w skali tygodnia?

W publikacji nr 2 Autor przedstawia, bardzo dobrze dobrany do realizacji Podstawy Programowej z wychowania fizycznego, urozmaicony plan zajęć w grupach interwencyjnych. Warto byłoby w tym miejscu dokonać pewnych korekt w odniesieniu do stosowanej nomenklatury związanej ze specyfiką zajęć. Przykładowo określenie

„strzały” należałoby zastąpić terminem „uderzenia piłką do bramki”, a czynności związane z podaniami i przyjęciami nazywać jedynie „podaniami”, ponieważ w tym samym czasie realizujemy obie te czynności ruchowe w sposób nierozłączny i zależny od siebie.

Pewne moje wątpliwości budzi też kwestia wykorzystanego podczas badań, moim zdaniem bardzo dobrze opracowanego, programu interwencyjnego opisanego w publikacji nr 2: Czy był on również wykorzystywany w publikacji nr 1?

Jeszcze raz podkreślę, że przeprowadzenie tak wymagających eksperymentów pedagogicznych (w warunkach naturalnych, w środowisku szkolnym) jest wyjątkowo trudne i świadczy o dużej determinacji i świadomości Doktoranta, jak bardzo aspekty dotyczące kształtowania kompetencji moralnych są istotne w obecnych czasach.

W dalszej części autoreferatu Autor odnosi się do zastosowanych w obu publikacjach analiz statystycznych, parametrów i oprogramowania, które, jako uzupełnienie znajdują się w załączniku nr 3 do niniejszej rozprawy. Ten fragment pracy także został przygotowany poprawnie. Ostatni podpunkt rozdziału stanowi informacja o uzyskaniu zgody komisji bioetycznej na realizację badań. Kopia tej decyzji mogłaby znaleźć się na końcu pracy jako załącznik.

Rozdział piąty rozprawy dotyczy zebranych w toku eksperymentu wyników. Nie jest długi i stanowi jedynie opisowe odniesienie się do uzyskanych rezultatów. A warto podkreślić, że Doktorant wykazał pozytywny wpływ wprowadzonej interwencji pedagogicznej na zmiany w poziomie kompetencji moralnych oraz udowodnił – w kontekście badania omówionego w publikacji nr 2, że poziom orientacji zadaniowej ma wpływ na pozytywne zmiany w poziomie kompetencji moralnych. Warto byłoby rozważyć graficzne zaprezentowanie wybranych wyników, zwłaszcza tak wartościowych, co z pewnością zwiększyłoby przejrzystość ich opisu.

W „Dyskusji”, Autor koncentruje się na najważniejszych wynikach, a także ich interpretacji w konfrontacji z aktualnym stanem wiedzy zaczerpniętej z dostępnej literatury przedmiotu. Analiza jest prowadzona w sposób ciekawy, merytoryczny, co świadczy o dojrzałości naukowej Doktoranta i jego znajomości poruszanego zagadnienia. Autor jednoznacznie stwierdza, odwołując się do piśmiennictwa, że przygotowanie nauczycieli WF do prowadzenia zajęć uwzględniających kształtowanie kompetencji moralnych często jest niewystarczające i może ograniczać skuteczność tego procesu.

Wysoko oceniam ostatnią część rozdziału „Dyskusja”, w której Doktorant wskazuje na ograniczenia, z jakimi przyszło Mu się mierzyć podczas realizacji badań. Nie jest to zadanie łatwe i wymaga wysokiego poziomu krytycznego myślenia oraz samoświadomości. Autor zwrócił między innymi uwagę na konieczność arbitralnego podziału na grupy eksperymentalne i kontrolne, co związane jest z klasyfikacją na orientację na ego i zadanie w ramach badanych zmiennych (publikacji nr 2). Tego typu działania są niekiedy konieczne, aby zapewnić dobrą organizację i jakość badań.

Rozdział siódmy („Wnioski”) zawiera odniesienie do postawionych hipotez badawczych i rekomendacje z podziałem na publikację nr 1 i publikację nr 2. Uważam, że przedstawione wnioski miałyby bardziej przejrzystą formę dla czytelnika, gdyby Autor rozprawy ujął je w punktach, tak jak zostały zaprezentowane hipotezy w rozdziale drugim autoreferatu.

Kluczowe są tu dla mnie jednak rekomendacje mówiące o konieczności właściwego edukowania zarówno przyszłych, jak i aktywnych już zawodowo nauczycieli wychowania fizycznego, tak aby pogłębiali swoją świadomość i zdobywali coraz szersze kompetencje moralne, dzięki czemu będą mogli stawać się dla uczniów mentorami. Uważam też, że w proces kształtowania właściwych postaw moralnych powinniśmy angażować nie tylko nauczycieli wychowania fizycznego, ale także pozostałych nauczycieli i rodziców, których rola w tym procesie może okazać się nie do przecenienia.

Szkoda, że Doktorant, dysponując tak interesującymi i obiecującymi wynikami badań, które mają szczególną wartość aplikacyjną, nie podjął się przedstawienia propozycji kolejnych kierunków prac badawczych, rozwijając ten bardzo ważny z punktu widzenia właściwego edukowania młodzieży problem.

Zamieszczone w ostatnim rozdziale piśmiennictwo składa się z 71 pozycji literatury i jednego Rozporządzenia. Wykaz przygotowano poprawnie, w jednym standardzie. Należy jednak zwrócić uwagę, że w spisie znalazły się dwie pozycje autorstwa Bronikowskiej i współautorów z 2019 r., które nie zostały (także w tekście) odpowiednio rozróżnione (literami „a” i „b”). W kilku miejscach w tekście autoreferatu korekty wymagają także zapisy dotyczące ujętych w nawiasach odniesień do pozycji wieloautorskich, np. na str. 8 jest (Praxedes 2018), a powinno być (Praxedes i in. 2018).

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonej analizy merytorycznej rozprawy doktorskiej stwierdzam, że praca stanowi spójną, logiczną i uporządkowaną całość. Zaproponowany protokół badawczy nie budzi zastrzeżeń, a dobór uczestników oraz zastosowane procedury interwencyjne zostały dobrane odpowiednio do założonych celów badania. Do opracowania wyników wykorzystano adekwatne metody statystyczne. Wyniki stanowią cenny wkład w rozwój badań związanych z realizacją szkolnego wychowania fizycznego i mogą być punktem wyjścia do dalszych analiz. Podjęty przez Doktoranta problem badawczy oraz zastosowana konstrukcja empiryczna mają istotne znaczenie poznawcze, ale przede wszystkim aplikacyjne, spełniając tym samym kryteria stawiane rozprawom doktorskim. Całość pracy, w tym część poświęcona dyskusji wyników, potwierdza, że Autor dysponuje szeroką wiedzą oraz umiejętnością krytycznej interpretacji danych. Formułowane przez kandydata do stopnia doktora wnioski znajdują pełne potwierdzenie w zaprezentowanych wynikach. Na duże uznanie zasługuje krytyczne podejście Doktoranta do realizacji podjętych badań, o czym jest mowa w rozdziale „Dyskusja”.

Wniosek końcowy

Reasumując, stwierdzam, że rozprawa „Rozwój kompetencji moralnych z wykorzystaniem pedagogiki nielinearnej w wychowaniu fizycznym” spełnia zarówno wymogi ustawowe, jak i standardy obowiązujące dla prac doktorskich i oceniam ją jednoznacznie pozytywnie. W związku z powyższym wnioskuję do Rady Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu o dopuszczenie Doktoranta mgr. Mateusza Ludwiczaka do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauk o kulturze fizycznej.

